

France Prešeren

Sonetni vijenac

*sa slovenskog preveo
Gustav Krklec*

eLektire.skole.hr

Sonetni vijenac

1.

Poet tvoj nov Slovincu vijenac vije,
isprelećuć ga s petnaest soneta,
a »magistrale«, pjesma tri put peta,
povezuje svih drugih harmonije.

Izvire iz njeg, u nj se opet slije
soneta svakog pjesan – on je meta;
krajem je prve druga započeta,
a pjesnik sličan vijencu poezije.

Sve misli su mi iz ljuvena vrela
i ma gdje noću legle i zaspale,
zorom se bude, prije dana bijela.

Života moga ti si *magistrale*,
što ostat će, kad nestane mi tijela,
ranjena srca glas i tvoje hvale.

2.

Ranjena srca glas i tvoje hvale
Slovincima će biti i u dane,
kad mahovina grob mi kriti stane,
kad sve mi patnje u njem budu spâle.

Kad pjesme ove slušat budu stale
djevojke gorde. i moj glas ih gane;
možda će okov gvozden da im spane
sa srca, da bi ljubav cijenit znale.

I Kranjcu zora jednom će da svane,
kada mu zvijezde ljepše budu sjale,
i kad mu duša od pjesama plane;

A s njima će i ove pjesme male
živjeti možda, jer za bolje dane
i krv svog srca klicama su dale.

3.

I krv svog srca klicama su dale,
srca, što šutnja ko čemer ga mori;
ja sam ko pjesnik, što je Leonori
pjevao pjesan uznosite hvale.

Žar ljuven riječi nisu kazat znale,
od kog mu mladost smrači se o zori.
Nada u ljubav beznađem se stvori,
nju su tek pjesme otkrivati stale.

Ognjene želje ne gasnu, već gore,
a pogled tvoj mi svaku nadu krije.
Od straha usta ne mogu da zbore.

Jad, što mi srce neprestano bije,
kazuju tiho i sve težim tvore
mirisne, rosne ruže poezije.

4.

Mirisne, rosne ruže poezije
otkrivaju, što u srcu se skriva.
Srce je moje vrt i plodna njiva,
gdje ljubav sada elegije sije.

Ti si im sunce. Al mi dano nije
pronaći te, o luči, željo živa:
u kazalištu, ispod okna siva,
na plesu, šetnji – svud se lik tvoj krije.

Koliko puta od čežnje poludim
u gradu našem sresti te što prije,
no zalud lutam i uludo žudim.

Oko mi suze u samoći lije,
i zato pjesme, zbog kojih se trudim,
iz kraja nisu, u kom sunce grije.

5.

Iz kraja nisu, u kom sunce grije,
gdje tvoje mile oči vječno sjaju,
i svaku brigu nepovratu daju,
gdje zaborav se svih bolova pije;

gdje svako lice radosno se smije,
gdje svaka muka brzo stigne kraju,
iz punog srca gdje još pjesme traju
búdec u duši slatke harmonije.

Gdje kao rosa škropi ljubav čista
sve ruže, da bi u raskošu cvale
čim proljet prva stigne i zablista,

odande nisu pjesme tvoje hvale,
proljetni lahor ne dirnu im lista,
cjelovâ žarkih nikad nisu znale.

6.

Cjelovâ žarkih nikad nisu znale
od tebe, dragi i oholi stvore;
dobile nisu, dok ih čežnje more,
ni jedne riječi utjehe, ni hvale.

U strahu bjehu, da Slovenke male,
što s tobom vole njemački da zbore –
zbog tog, što Parnas moj su rodne gore –
s prezirom ne bi na njih pogledale.

Domaće Muze, sirotice moje,
zaboravljene, same ste ostale.
Kranjcu je tuđe milije no svoje.

Pjesništva ruže dosad su nam cvale
tek u planini, gdje bridine stoje.
Oko njih mûk i hladne sjene pâle.

7.

Oko njih mûk i hladne sjene päle,
i ko što nekoć, u davnu vremènu,
trakijska horda prèda se u trenu,
Orfeja žice čim su uzdrhtale –

nebeske sile kad bi nastojale,
da djeca Kranja novom stazom krenu,
i svi Slovenci s njima da se prenu,
te Orfeja nam s našom pjesmom dale!

Da srce nam za slavu doma gane,
da raspre naše satire i suzbije,
Sloveniji da slogom protka dane.

I da od slasti ove poezije
prestane spor i vedra zora svane.
Vihor se ljuti stišao još nije!

8.

Vihor se ljuti stišao još nije
nad grudom našom, otkad nesta Sáma;
grob njegov kriju zaborav i tama,
vjetar ga leden sa svih strana brije.

Otaca raspore traju ko i prije,
kad Pipin jaram stavio je nama;
krvavi bunt i turskog ropstva čama
od Vitovca nas prati poput zmije.

Sreće i slave minuli su časi,
značajnih djela nestali su dani,
umuknuli su pjesme slatke glasi.

I sve, što vrijeme dosad ne sahrani,
na Parnasu što raste, što se spasi —
i uzdahom i suzom tek se hrani.

9.

I uzdahom i suzom tek se hrani
s Parnasa moga svaki cvijetak mali,
dok vreloom suzom oči moje zali
ljubav, što svaku stopu zemlje brani

Misao teška srce moje rani,
da majku ljubiti mnogi nisu znali,
da jad moj ljuven duša tvoja žali.
O misli moje, moji crni dani!

Vi rodiste u meni želje tajne,
imena naša da se jednom spoje
u toplom glasu pjesme zavičajne

da svi Slovenci upoznaju što je
ljubav i sreća budućnosti sjajne...
Jadna li cvijeća kao ovo moje.

10.

Jadna li cvijeća kao ovo moje,
što niknu poljem sred proljeti rane,
kad mlado sunce iznenada grane
i svud je radost, svud se pjesma poje.

Al sagne glavu kad se magle roje
tjerane vjetrom, ljutom burom gnane;
kad teški grād se prospe na sve strane
i krhat se pod snijegom stanu hvoje.

Sjalo je sunce tvoga milog lica,
pogledâ tvojih svanuli su dani,
ljubavi cvijeće stalo je da klica.

Al zraci sunca sada su mu strani;
na mrazu mrzne poput siroticâ,
usud ga mračni posred srca rani.

11.

Usud ga mračni posred srca rani,
kao i onog, što ti pjesmu poje;
sve su mu crne u životu boje,
a ne zna da se od Furijâ brani.

Ko Orest što, obrativ se Dijani,
odjednom vrati zdravlje duše svoje,
tako bih i ja od ljubavi tvoje
spoznao odmah, šta su sreće dani.

Al razbjegle se moje sanje krasne,
Sve nade bjehu kao munja što je,
te crnjom čini tamu, čim ugasne.

Oh, tuge mi se sad u srcu roje,
uzmutile se sve mi pjesme jasne.
Lišće je svelo, nestale su boje.

12.

Lišće je svelo, nestale su boje.
Za ojađene pjesme tko da mari?
Uz ruševine, duž zidova starih
zna niknut cvijeće ko te pjesme moje.

Koprive ljute na putu mu stoje
i oštar drač mu prvu radost kvari,
no želiš li mu upoznati čari,
u cvjetne bašte presadi ga svoje.

Tako bi, da su moć tvog sunca znale,
kraljice gorda, što mi srce rani,
i moje pjesme mahom procvjetale.

Pa ako hoćeš, cvijete odabrani,
da uzdignu se, da ne budu male,
jasnog ti oka pogled im ne brani!

13.

Jasnog ti oka pogled im ne brani,
srebrne zore prospi raskoš na me!
U njeg je vlast nad crnim carstvom tame,
njeg slušaju oluje i orkani.

Svih briga lanci bit će raskidani,
verige sve će da se slome same,
tvoja će blaga pomoć biti za me
lijek srcu jadnu, melem ljutoj rani.

Obasjat će mi sreća mračno lice,
oživjet opet jadno srce moje,
i zapjevat ću vedrim glasom ptice.

Razgorjet će se mog života boje,
rascvjetati se pjesama mi klice
i buknuti će od ljepote svoje.

14.

I buknuti će od ljepote svoje
ko svaki cvijet, kad mine zima huda,
kad proljet stigne na stotinu čuda,
i svuda prospe mirise i boje;

na toplu suncu kad se pčele roje,
pastira zora kad probudi luda,
i glas slavuja kad odjekne svuda,
a radosti ne mogu da se zbroje.

O, znam, da za me nema takve sreće,
strah me, da pjesma dosadna ti nije,
i boli moje zbog tog budu veće.

Bar milost tvoja neka obasije
tu pjesmu, kojom dok ga rana peče –
poet tvoj nov Slovencu vijenac vije.

15.
MAGISTRALNE

Poet tvoj nov Slovincu vijenac vije:
Ranjena srca glas i tvoje hvale.
I krv svog srca klicama su dale
Mirisne, rosne ruže poezije

Iz kraja nisu, u kom sunce grije:
Cjelovâ žarkih nikad nisu znale
Oko njih mûk i hladne sjene päle.
Vihor se ljuti stišao još nije!

I uzdahom i suzom tek se hrani:
Jadna li cvijeća kao ovo moje.
Usud ga mračni posred srca rani.

Lišće je svelo, nestale su boje,
Jasnog ti oka pogled mu ne brani
I buknuti će od ljepote svoje!

Napomene uz *Sonetni Vijenac*

Francè Prešeren (1800. – 1849.) napisao je svoj veliki *Sonetni vijenac* 1833, i dao ga mjeseca veljače slijedeće godine »med slovenske brate« u obliku posebnog priloga *Ilirskom listu*. Prešernov *Sonetni vijenac*, koji je po obliku i sadržaju »najizvornija i najljepša slovenska umjetnina«, nastao je iz petnaestoga. soneta, nazvanog *magistrale* ili majstorski sonet. Pjesnik je izabrao najteži i umjetnički najsavjšeniji oblik talijanskog sonetnog vijenca, prelivši ga žarom svoje ljubavi prema ljubljenoj djevojci i domovini.

Tekst *Sonetnog vijenca* uzet je iz knjige *Poezije doktorja Francèta Preišerna* (Slovenski knjižni zavod, Ljubljana 1946.), kojoj je uvod i napomene napisao Anton Slodnjak, a koje su napomene u većoj mjeri upotrebljene uz ovaj pokušaj prijevoda na hrvatski.

Zbog boljeg razumijevanja potrebna su uz neke sonete kratka objašnjenja:

PRVI SONET

a »magistrale«, pjesma tri put peta

Pjesnik je upotrebio izraz *pjesma tri put peta* (t. j. (3 X 5), petnaesta, da ne bi ponavljao istu riječ iz predašnjeg stiha. (Objašnjenje za *magistrale* dato je uz posljednji, petnaesti sonet.)

DRUGI SONET

I Kranjcu zora jednom će da svane

Kranjcu t. j. Slovencu, sinu Kranjske, koje se ime nekada upotrebljavalo za Sloveniju, t. j. za jednu njezinu oblast (pokrajinu).

TREĆI SONET

ja sam ko pjesnik, što je Leonori

Prešeren misli na Torquata Tassa (1544. – 1595.), autora *Oslobođenog Jerusalima*, dvorskoga pjesnika u Ferrari, koji je kasnije poludio i lutao Italijom, dok napokon nije umro u Rimu. Na dvoru u Ferrari smrtno se zaljubio u Leonoru, rođakinju Alfonsa II-og Este, a toj svojoj ljubavi mogao je dati oduška jedino u pjesmama, jer je porijeklom bio pučanin.

ŠESTI SONET

Domaće Muze, sirotice moje

Taj stih glasi u originalu: *Kaméne naše, zapušćene bož'ce.* – Kamena, Camena je proročica (od *canere* = pjevati). Prvobitno su Camenae, Casmeneae, Comesae, Carmentes, označavale staroitalske nimfe izvorkinje, koje su imale proročansku moć. Kasnije su Kamene potpuno identificirane s grčkim Muzama. (Zamurović: *Milološki rečnik II.*, Novi Sad 1936.).

SEDMI SONET

trakijska horda preda se u trenu

Taj stih glasi u originalu: *Ki so jim ljudstva Tráci siróve.* – Trakija je pokrajina, koja je najkasnije prihvatila grčki jezik i kulturu.

te Orfeja nam s našom pjesmom dale!

Orfej, sin Oeagra i muze Kaliope, muž nimfe Euridike, mitski pjevač, svirač i pjesnik, imao je toliku moć svirke, da je ona zanosila ljude, krotila zvijeri, pokretala stijene i odgonila sâmu smrt. Svojom svirkom savladao je Cerbera i druga čudovišta u Donjem svijetu.

da raspre naše satire i suzbije

Slodnjak veli, da je pritom dovoljno podsjetiti samo na »abecedni boj« (1855.), t. j. na borbu za pravopis.

OSMI SONET

nad grudom našom, otkad nesta Sáma

Sámo (623.–658.) u sedmom je stoljeću združio Slovence i Čehe u čvrst bedem protiv Germanstva, koje je počelo nadirati.

Kad Pipin jaram stavio je nama

Pipin (714.–768.), franački vladar, koji je i Slovence podjarmio pod franački državni sustav. Pipinov jaram = njemački jaram.

Kroavi bunt i turskog ropstva čama

Pjesnik pod tim buntom misli na seljačke pobune 1515. i 1573.

od Vitovca nas prati poput zmije

Jan Vitovec, isprva zapovjednik vojske Katarine Celjske, udovice posljednjeg celjskoga grofa Ulricha, u obrani od habsburških najezda; kasnije je služio čas Habsburgovcima, a čas njihovim protivnicima.

JEDANAESTI SONET

a ne zna da se od Furijâ brani

Taj stih u originalu glasi: *Erin' je ose so se ga polastile.* - Erinije, Eumenide, Furije, personifikacija su kletve i osvetničke kazne.

Ko Orest što, obratio se Dijani

Orest, sin Agamemnona i Klitemnestre, osvetio je po savjetu Apolona očevu smrt i ubio svoju majku i njena ljubavnika Egista. Zbog toga su ga stale progoniti Erinije, sve dok nije pokušao prenijeti iz Tauride Artemidin (Dijanin) kip. U Artemidinu hramu našao je sestru Ifigeniju, koja ga je izbavila i oslobodila Erinijâ. — Dijana (Artemida), kći Zeusa i Lete, sestra Apolonova, prvobitno je boginja smrti, ali koga ona dobrotivo pogleda, tome njiva bogato rodi, stada mu se množe, i taj dočekuje duboku starost.

PETNAESTI SONET

Magistrale, (tal.) u t. zv. sonetnom vijencu (zbirci od petnaest soneta) posljednji, petnaesti sonet, koji se sastoji od četrnaest završnih stihova prethodnih soneta. *Magistrale* je po nastanku prvi sonet Prešernova *Sonetnog vijenca*, a po svome mjestu u vijencu je posljednji. U njemu je sažet sav smisao čitavog Vijenca.

Magistrale je ujedno i *akrostih*, t. j. pjesma, koje početna slova stihova sačinjavaju ime one, kojoj je Vijenac ispjevan. U ovom slučaju taj akrostih glasi kao i u originalu: *Primico-vi Julji*. Slodnjak veli, da je učinak *Sonetnog vijenca* kod Primčevih bio vrlo nepovoljan, te je izazvao »nevoljo, jezo in sovraštvo«. Julija je, pored toga, bila suviše mlada i nije ništa osjećala za pjesnika. Prešeren je zbog toga teško trpio sve do kraja života.

*

Prijevod *Sonetnoga vijenca* skopčan je baš zbog svoje stroge forme s velikim poteškoćama, jer svaki posljednji stih prethodnoga soneta nameće strukturu slijedećemu. Tako se sve to više sužava i ograničuje mogućnost varijacijâ i nameće nužda vrlo krutog preoblikovanja pjesnikovih ostvarenja u formalnom pogledu.

Prevodilac ovom prilikom zahvaljuje svim drugovima, koji su mu bili od pomoći pri tom teškom zadatku, a osobito drugu Hijacintu Petrisu pri konačnom provjeravanju teksta i drugu Dragutinu Tadijanoviću pri redakciji napomena.

G. K.